

PETRI CELLENSIS

OPUSCULA.

INCIPIT EPISTOLA PETRI CELLENSIS ABBATIS, AD MAGISTRUM JOANNEM SALISBERIENSEM,
DE OPERE SEQUENTI.

Charissimo suo, PETRUS abbas salutem.

Quia multum altitudo, et ardua est in ascensu, et caliginosa in intuitu; temperatis passibus, ad campi planitiem conversus; de segete Domini, quos potui manipulos legi et novos panes, non tamen ex nova sensuum farina composui. Novitatem enim illam quæ a Patrum vestigiis exhorbitet, tam in fide quam in moribus, necnon et in vocum, seu nominum novitatibus, semper anathematizandam duxi. Si quid autem quasi novum, sancti Spiritus illustratione apprehendere potui: quod tamen cherubim et propitiatorium, vultu tam sedulo quam humili respiciat, non respui. Non itaque ut facerem mihi nomen grande, juxta nomen magnorum qui gloriantur in seculari philosophia, librum istum de Panibus Scripturæ divinæ conscripsi; sed de mensa divitis; quæ divinis lectionibus mentes peregrinorum reficerent, fragmenta panum undecunque collecta conjungi. Viatores namque nisi panem et vinum ad subsidium itineris peragendi, in transitu invenerint; aut exora aut famis dispendium sustinere coguntur. Quamobrem reipublicæ utilitas satis rationabiliter exigit hoc in familia patrisfamilias, ut opera in domo quiescentis, famuletur necessitatibus in publicis negotiis descendantis. Tunc namque bene regitur Respublica, cum alteri alterius suffragantur officia. Utinam itaque tanti essem cujus suscipi mererentur labores, et de velleribus ovium mearum, consolarentur pauperes! Utinam, etsi non nova condere, saltem vetera sarcire valerem! Utinam, etsi non de proprio, saltem de alieno fideliter idoneas Salomoni ad templum ædificandum præpararem expensas! Quis proinde me præsumptuosum nisi præsumptuosus dixerit, quia panes de arca ad mensam detulerim? Si Domini arca, et Domini est mensa, Domini quoque conviva; cur servus Domini pro debitis obsequiis redarguitur?

Comede igitur quicumque librum legis, panes appositos; et non corrodas sudores apponentis valde laboriosos. Potius, pro obsequio, gratia quam invidia debetur. Si præ inopia librorum vel lectionum indiges quotidiano pane, sume; et pro indultis sine pretio, gratias age. Si vero abundas, non habentibus pauperibus congratulare: alioquin vel superbis de tua paupertate, vel invidos de nostra miseratione. In alio tibi, nequam, in alio, proximo; in alio miserabilis; in alio condemnabilis. Sed times tibi an mihi? Tibi forte times: ne scripta tua si qua sunt, sola non videantur; mihi, ne scabiosum appareat ingenium, ne exsangue publicetur eloquium. Sed neutrum (o fidelis et nimium amice!) formidandum est. Et primo quidem, scripturæ tuæ si bona est, non est timendum, nam quod bonum et pretiosum est numerositate et frequentia pannosarum mercium nunquam sordescit: quinimo semper ad id quod lucidius præfulget curritur, et quod contemptibile est, negligitur. Non ergo opus tuum, comparatione opusculi nostri, depreiandum credas, si bonum est. Quod si inutile est, non ei quæras gloriam de singularitate, quod magis amputandum est pro superfluitate. Nobis quoque non est quare timeas; nam fastidiosis, nolo nostra ad cumulum nauseæ suæ insolenter ingerere; petentibus vero et indigentibus, vereor abscondere et negare: ut enim improbitatis est, nolentibus et recusantibus se inculcare; sic impietatis est, volentibus et egentibus abnegare. Habeat itaque volens, in uno reposito copiam omnium panum paratam, et potius benevolentia adjuvet insufficientiam nostram, quam ingratitude exasperet infirmitatem.

In hoc opusculo, navigium nostrum, nec ad rapidissimos impetus profundarum disputationum extali, nec in terra litteræ quæ occidit insidere negligenter permisi. Moderata vero navigatione præsentem stylium, a terra quidem pusillum subduxi, ne (si altiora præsumerem et contra forte flarent venti contrarii) aut cum eis, resistendo contenderem, aut eis, non respondendo succumberem. Iterum paululum a terra recessi, ne vicinitate riparum et aquæ inopia laborans, vilitate sermonis vel materiæ rusticitate offenderem et libere non enatarem. Libratis igitur tam veli quam navigii seu ventorum opportunitatibus, nec odiosa præsumptione in altum, nec desperata humilitate in planum excessi. Ad te itaque, mi charissime, unum hoc opusculum nostrum mitto, ut tua licentia prout dignum fuerit ingrediatur ad secretum et egrediatur ad publicum. Rogo ut apponas manum approbando utilia, resecando superflua, supplendo minus plena, illustrando minus plana, vestiendo indecora, spoliando superfessa. Testor Deum, te æque offensurum amicitiam nostram si indigna laudaveris, ac si digna vituperaveris; tolerabiliori enim patientia sustinebo erroris redargutorem quam improbum adulato-

rem. Non itaque graveris, propter eam quæ ad invicem est dilectionem; vel partem vel etiam totum sermonem si justum fuerit delere et ut aliter tractetur remandare; fructum enim in ficulnea, non folia tantummodo quero; absit enim, ut umbram solum et non escam præberent [al. parent] arbores culturae nostræ. Utrumque mihi placet, et habere, et parare, et umbram foliorum et escam fructuum. Quod si altero carere cogor, patientius foliis quam fructibus renuntiabo. Vale.

LIBER DE PANIBUS.

CAPUT PRIMUM.

De multiplici mensa et ejus apparatu.

In tabernaculo testimonii, jubente Domino, mensa ponitur ante velum et contra mensam candelabrum A in latere tabernaculi meridiano; mensa enim stat in latere aquilonis (*Exod. xxvi*). Diligenter animadvertendum quod Moyses (imo per Moysen, Dominus) obumbratione mystica, in constructione seu collocazione figurativi tabernaculi comprehenderit, quibus depulsi a paradiso, reparari sive repatriare observationibus ad Sancta sanctorum valeant; et quibus extra devagantes interim consolari alimentis. Nulla enim intra velum esca necessaria, quia nulla unquam indigentia: una ibi satietas, ubi glorie perennis incommutabilitas. Semel intrasse, simulque gustasse, est semper satiatum manere. Satiabor, inquit Psalmista, cum apparuerit gloria tua (*Psal. xvi, 15*). Extra velum autem, et defectio et refectio. Defectio pro peccatis et in peccatis natura miserabiliter corrumpentibus; refectio pro præceptis et divinis beneficiis misericorditer nobis subvenientibus. B

Sicut vero firmamentum posuit Deus ut divideret aquas ab aquis, sic Moyses velum interposuit: extra quod vulgus immolaret animalium carnes, et intra quod accenderet incensum solus pontifex, id est sacerdos summus. Jesus autem penetravit coelum, et ascendit super firmamentum. In sanguine vero intravit, quia (per passionem) potum, imo pretium nostræ redemptionis, paternis labiis, assistentibus angelicis spiritibus ministravit, opus quod dedit ei Pater, perficiendo et sanguinem de latere fusum, ad copiosam redemptionem, ei offerendo. C Fanelicis denique, extra velum esurientibus, mensam et panes in mensa (de qua convalescens ascendit in coelum, *miserans et miserator Dominus*, reliquit, et dedit escam timentibus se [*Psal. cx, 5*]). Sanguinis partem nihilominus, ad bibendum, in crateris sacramentalibus, amicis et imitatoribus suis reposuit usque ad consummationem sæculi: partem iterum non pretium nostræ liberationis tam Patri quam creditori hosti, pie et juste solvit. Corpori suo quod est Ecclesia, extra velum excubias agenti donec lucifer oriatur, paravit mensam ne deficiat in via, candelabrum, ne exorbitet a via.

Sed notandum aliam esse mensam qua singulariter sola Trinitas deliciatur; aliam qua cum ange-

lis amicablem epulatur, aliam qua cum homine mortali visibiliter Jesus vescitur, aliam qua sacramentaliter et invisibiliter fideles reficiuntur. Est etiam mensa diaboli, in qua non nisi animarum sanguis bibitur, non nisi cruciatus hominum in cibo sumitur. Est et mensa angelum, penitentiam conversorum bibentis, salutem edentis. Est hominis mensa ad quam aliquando Deum, aliquando angelum bonum, aliquando malum angelum invitat. Itaque quam succincte potero compendiosum de profusa et profunda materia tractatum exprimam; quatenus et sapiens (sumpta occasione) dilates phylacteria et magnificet simbrias et sensu mediocri, famis suæ consoletur miserias. Mensa illa Trinitatis, cubiti unius in unitate substantiæ: panes habet absconditos; vinum semper novum fercula æterna et beata. Ministerium alius creaturæ non admittitur, neque cherubim vel seraphim, ad mensam illam de qua edere non habent potestatem etiam qui tabernaculo deserviunt. Sibi invicem ministrant, Pater Filio, Filius Patri, Spiritus sanctus Patri et Filio, Pater et Filius Spiritui sancto; Pater Filio, generationem; Filius Patri, nativitatem; Spiritus sanctus Patri et Filio, processionem; Pater et Filius Spiritui sancto, missionem seu donationem.

Procul abstat. Creatura omnis, ab hac administratione, quia *bestia quæ tetigerit montem lapidabitur* (*Hebr. xii, 20*). Manum subtrahat seraphim, quia manus hujusmodi manum aliam non admittit quam solius dexterae Dei: *Nemo enim novit Filium nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius* (*Matth. xi, 27*). Pulmenta, imo fercula hujus mensæ tot sunt quot sedent ad mensam: talia sunt, quales sunt quorum est mensa. Non fingas tamen, alium quasi architrictim sedere superius in eminentiori loco; alium in inferiori, alium in ultimo, quia una sedes et unus sedens pro concordia voluntatis, pro identitate substantiæ, pro æqualitate potentia; tres vero, pro personarum discretionem. Si quomodo sic sedeant tres, sine graduum distinctione et sine honoris variatione, sine loci distensione vel dimensione, nullo modo apprehendas, noli mirari, quia nec vertex Carmeli, id est scientia angeli, hoc comprehendit: *Deum enim nemo vidit unquam* (*Joan. i, 15*). Idcirco abstat et superponit digitum ori suo, neque manum conferens mensæ neque os aperiens